

bode in potujčeval tako, da bode končno samo na svoji rodni zemlji tujec. Njegovi potomci bodo preklinjali svoje prednike, da se niso ognili te pesti, kajti zanje bode prepozno. Hlapčeval bode, hlapčevali bodo njih otroci. Kdo ne ve, kam mora pripeljati sedanji svetovni red? V kloako, v smrdljivo gnojnico tišče tebe ubozega delavca, dočim se zidajo za bogatina sijajne palače. In te palače bodeš zidal tudi ti slovenski trpin, s svojimi žulji, toraj ne bodeš pa imel ne sredstev, ne časa, da bi sebi postavil leseno kočo, kamor bi položil svojo trudno glavo. Kot tujca te bodo preganjali z kota v kot. Potujčen proletarec bodeš. Ali bi tudi s tem, ako se uresniči imenovani projekt, pridobljena nova noga k mostu do Adrije, po katerem Nemci tako hrepene? Med seboj se bijemo za malenkosti, med tem ko nam tujec ekspropriira našo lastno zemljo in zida trdnjave, da bi nas lažje ugonobil, Ali se ne zrcali s tem počenanju nemški program, usurpirati slovanske pokrajine? Ali nam ni znan sedanji položaj okupirane Bosne?

Vse to nam vzbuja čudne misli, katerih se ne moremo utrditi. Ne rečem, da se bode to zgodilo, a temelj je postavljen. Srce mora boleti človeka, ko vidi to počenjanje, kako se tujec pridobiva naše najlepše pokrajine, naš ponos. Naš Bled je nemški Bled. Naša Postojnska jama in drugi biseri naše dežele, so nemški, kaj je naše? Kratka, a jasna beseda — malone kot nič. In še to oralce hoče biti tuja last. Ne bojmo se resnice, odpirajmo oči. Desetkrat boljši je v prostosti ovsen grižljaj, kot v služnosti pogača.

Nikakor nismo nasprotni modernim napredkom. Dobro je, da, celo potrebno, da korakamo s časom, toraj nikdar naj nam ne bode vse moderno sam nimbus in nič družega — ločimo zrno od plev, Upamo, da nas bo vskdo umel. Ne proti napredku sploh veljajo te besede, ampak proti pseudo — napredku, proti oni zanjki, katera nosi pečat napredka, v resnici pa je le izkoriščanje. Da se umemo, Bodimo na straži.

Politični pregled.

Položaj. — Različni, navadno dobro podučeni listi poročajo, da se skliče državni zbor začetkom meseca oktobra. Največ skrbi dela vladi volitev delegacij, Nemci obetajo, da to volitev z nasilno obstrukcijo preprečijo veljaj karkoli. Z ozirom na to se bavi vlada z mislijo, da pomiri Nemce na stroške Slovanov. Finančni minister dr. Kaizl pojde te dni v Prago in bo Čehom predlagal, naj pod gotovimi pogoji in proti dovolitvi družih koncesij privolijo v preklic jezikovnih naredb. Radi tega je mej Čehi nastalo veliko razburjenje. Češki listi javljajo, da njihovi poslanci od svojih pravic ne odjenjajo niti za las, in da naj se vlada nikar ne trudi. Z ozirom na to, je vsaj verjetno, kar poročajo nekateri listi in kar opozicija želi in upa, da namreč vlada odstopi, ker sicer ni upanja, da bi kaj opravila.

— **Chlumecki v Ischlu** — Bivši predsednik poslanske zbornice baron Chlumecky je bil te dni poklican na cesarski dvor v Ischl, kjer ga je cesar sprejel v dolgi avdijenci. Nekateri listi sklepajo iz tega, da je omajano stališče Thunovega

ministrstva in upajo, da pride na krmilo novo ministrstvo s Chlumeckim na čelu. „Neues Wiener Tagblatt“, ki velja za nekako glasilo nemškoliberalnih veleposestnikov, je pojasnilo, da temu ni tako in da se je cesar s Chlumeckim posvetoval samo glede volitve delegacij.

Revolte — v raznih krajih na Češkem, ki so imele očitno prctidinastičen značaj, kakor tudi izgredi v Celovcu, so obudili v odločilnih krogih velike skrbi. Na Češkem je bila nastala že prava pravcata revolucija. Ako bi se bilo kaj takega zgodilo v kakem slovanskem kraju, bi bila vlada že davno razglasila obsedno stanje in napravila bi bila že toliko večal, da bi zmanjkalo krvnikov, ki bi hoteli obsojence obešati. Čuje se sicer, da je vlada hotela tudi v Kraslicah, v Aschu in v Falknovu razglasiti izjemno stanje, da pa so nemški uplivi to preprečili.

Dr. Kathrein o položaju. Bivši predsednik zbornice poslancev in državni poslanec ter odličnjak v nemški katoliški ljudski stranki, dr. Kathrein, je govoril te dni pred svojimi volilci o političnem položaju. Njegova izvajanja so zvenela bistveno: Obžaloval je, da je obstrukcija preprečila delovanje parlamenta; povdarjal je potrebo povspesevanja narodne sprave med raznimi narodnostmi Avstrije in zlasti med Čehi in Nemci; katoliška ljudska stranka bo podpirala vsako prizadevanje v tem smislu, poslučuje se vsega upliva svojega in družje se z vsemi, ki spoštujejo versko prepričanje njega stranke in stoje na zakoniti in patrijotični podlagi; mi — je rekel nadalje — kakor Nemci se borimo za nemško pravo in se držimo o tem v mejah, ki jih določa korist države. Nikdar pa se ne bomo mogli družiti z njimi, ki pobijajo katolicizem. Mi hočemo enakopravnost narodov, tako, da bo odgovarjalo duševnemu in narodnemu razvoju raznih plemen. Glavna naloga bodi torej vladi, da ona poprime inicijativo v ta namen, da se enkrat stori konec narodnim bojem. Na tem prizadevanju more vlada računati na podporo katoliške ljudske stranke. Glede § 14. je menil govornik, da je vlada, čim ne deluje parlament, prisiljena poskrbeti za potrebe države, poslučuje se pravic, ki jih jej daje zakon. Oni, ki protestujejo proti § 14 in zahtevajo, naj se skliče parlament, pa morajo tudi delati na to, da se omogoči redno delovanje parlamenta in morajo pobijati obstrukcijo. Na ta izvajanja dra. Kathreina se utegnemo povrniti prihodnjič.

Predsednik poslanske zbornice dr. Fuchs je te dni v Saalfeldenu poročal svojim volilcem o položaju. Prijemal je jako ostro nemške radikalce in njihova glasila, ker ne poznajo patriotizma ter so vrgli avstrijsko državno misel brez strahu od sebe; ti ljudje zanašajo proti avstrijske tendence med cesarja zvesto ljudstvo ter nete sovraštvo in razpor med avstrijskimi narodi. Živo obžalujem nadalje — je dejal Fuchs — nečuvstvo in obsojenje vredno sleparjenje, katero se pod geslom „Proč od Rima“, sleparjenje, katero se zlorablja le za to, da se more voditi boj proti prestolu in altarju proti državnim in cerkvenim avtoriteti. Zadnji dogodki v Solnogradu, v Celovcu in drugod so to dovelj potrdili. Fuchs je končno obžaloval, da se vdeležujejo proti dinastičnega gibanja celo c. kr. uradniki ter dejal. Temu mora biti konec, treba je odločnih dejanj vlade in miraželnih narodov avstrijskih, da se uničijo katilinarična stremjenja političnih roparjev.

Nemška katoliška ljudska stranka je postala zlasti zadnji čas in sicer od celovških izgredov sem skrajno nezadovoljna. To kaže govor dr. Fuchsa. V istem smislu, samo še veliko ostrejšje in brezobzirnejše je govoril poslanec Kern, ki je posebno obdelaval nemško radikalne uradnike, „Linzer Volksblatt“ je naravnost pozivljala vlado, naj porabi najostrejša sredstva proti revolucionarnemu počenanju radikalizma.

Ogrska. — „Pester Lloyd“ piše, da v ogrskem parlamentu sedaj prav za prav ni nobene opozicije, kar je sicer posledica sedanjega prehodnega stanja, a vzlic temu nenaravna

anomalija. Ministrstvo se mora kmalu rekonstruirati. Vstopil bo grof Appony ali Horanszky, morda tudi grof Štefan Tisza. Pa tudi v liberalni stranki se ločijo duhovi ter se bode v njej marsikaj spremenilo. Szella čakajo še hudi boji.

Proti nemškemu cesarju. — Na Pruskem je hkratu buknila velika politična kriza, katera utegne imeti težkih političnih posledic. Gre se za zgradbo novega vodnega pota skozi sredo Nemčije, dočim je en kanal že dovršen. Na otvoritveni svečanosti tega kanala, ki veže reko Reno in Emso, je nemški cesar govoril tako prepričevalno in samozavestno o „potrebi“ tudi drugega kanala, ki bi naj vezal reke Reno, Weser in Elbo, da ni dvomil, da bode tudi to — drago delo završeno in da narod dovoli za ta dela potreben denar. Toda dozdej se je novemu kreditu, ki bi znašal več sto milijonov mark, krepko upirala konservativna stranka in vzhodno elbsko kmetijsko prebivalstvo. Gradnja prvega kanala je trajala 7 let. Kanal je dolg 271 kilometrov in znašajo stroški samo 70 milijonov mark. Kanal se pričinja pri Dortmundu, kjer so za 7 milijonov zgradili velikih pristanišč. Od Dortmundu pelje kanal mimo sedmih mest do Emdena ter zamore nositi ladije s težo 20 000 stotov blaga. Cesar je v Dortmundu obljubil elbskim kmetom neko protipodporo, ako hočejo njihovi zastopniki glasovati za drugo kanalsko predlogo in jim je slikal velike koristi novega kanala za obrt in industrijo. Seveda je iz njegovega govora narastla cela postna propoved, ki je imela pri elbskih kmetih nasproten učinek kakor si ga je cesar želel, — z eno besedo konservativci so v državnem zboru prišli s krono, t. j. s cesarjem v oestro nasprotje kajti ondi so vrgli vso po cesarju tolikanj priporočano kanalsko predlogo ob tla in s tem zadali cesarjevi svitlosti strašno blamažo. Cesar smatra ta nastop konservativcev za svoje osebno žaljenje in napad na avtoriteto krone in kakor se čuje, je Viljem pripravljen se nad konservativci kruto maščevati. Prvo je kar je Veličanstvo prusko zaukazalo, — revizija dosedanjega historičnega razmerja med krono in konservativci. S tem hoče Viljem svojo prenagljenost olepšati, da pokaže ljudem, ki se ne zlagajo z njegovim prenapetimi velegrmanskimi načrti. z njegovim presijajnim delom, svojo absolutno voljo, ker jo — sme. V ponedeljek je bilo ministrsko posvetovanje pri kanclerju Hohenlohu, kjer se je sklepalo ali naj vse prusko ministrstvo — „gre“ in predlaga kralju razpust državnega zbora. Med tem pa je še cesar govoril s finančnim ministrom Miquelom, a poslednji ni bil posebno dobre volje. Kancler je za to, da se razpusti državni zbor. Pričakuje se nadaljnih poročil. Iz tega fijaska v Prusiji se prav razločno vidi, da tam gori ni vse zlato kar se sveti in da prusaško hrumenje po sveti ni dosti več kot komedijaško slepilo. Za Nemčijo in Nemce pomeni cesar Viljem njih zlo usodo in ena blamaža, ki jo je moral slavelačni Viljem utakniti v žep, bode najbrž zadela vso Germanijo tako, da bode začela povešati glavo kakor ranjena volkula. Allzu scharf macht schartig! Pruski narod tudi nima odveč milijonov!

Srbija. — Obravnava zaradi poskušenege umora razkralja Milana se še vedno ni začela. Milan ne more dobiti potrebnih krivih prič, dasi jih lovi po vsem svetu. V tem so srbski emigrantje predložili velesilam spomenico, v kateri prosijo, naj se Milan iztira iz Srbije, češ, da je on kriv vseh dogodb v tej državi in da je nevaren miru na Balkanu. Milan se boji, da bi velesile se res poskusile, a udati se ne mara, ter sklicuje vsled tega rezerviste pod zastave, da se brani s silo.

Obrtnija.

Raznoterosti o izvozu.

Napisal A. Stiller; — prevel Anton Kristan.

V današnjih razmišljanjih se bomo pred vsem pečali s trgovinskimi razmerami v Orientu, katerega važnosti za naš eksport ni treba posebno povdarjati.

Podnebje v Orientu, večjim delom leta gorko in neznosno, kjer je voda redko se nahajajoča, kamor se mora oglje z dalnih krajev dovaževati, kjer ljudstvo ni k rednemu delu navajeno in mogoče se ga tudi privaditi ne more, ni nikakor bode kakoršni koli produkciji ugodno v ti meri in takih pozicijah kot je zavedeno pri nas. Uporaba stroja se lahko v Orientu tu pa tam izjemoma dovoli, vedno pa k z milosti, kajti ta poraba zamore biti kadar kolihoče prepovedana. Dozvolilo k ustanovitvi tovarne je za bakšiš možno dobiti, no, ta bakšiš bi pa človek moral skoro vedno brezpogojno ponavljati in to pri vsaki, in najmanjši stopnji hierarhije; seveda je tudi mogoče, to, na primer bilo že vse gotovo in tovarna že pripravljena, da začne delati, vse to prepovedati, pa in po najposlednejšem organu, kateremu bi le to prišlo na misel. Take so razmere v Orientu, kjer praviloma nikdo ne dobiva rednega plačila in kjer najnižji organ razdeluje svoj dobljeni bakšiš z najvišjim, kjer avtoriteta nič ne velja in kjer tam bivajočemu Evropejcu ni jutrajšnji dan z ničim drugim zagarantovan kot z neko egalito ali — če se smem tako izraziti — z nekim dremajočim fatalizmom tamošnjih domorodcev. Produkcija v Orientu je jedino ročna produkcija velike manjšine prebivalcev. Zato Orient klubu carinam in dovozu je in ostane določen za odjemališče evropskih obrtnih produktov.

Odjemalcem evropskega industrijalca more biti le trgovec, kateri kot posredovalec mej izdelovalcem in potrebovalcem, prodaja poslednjemu na drobno, kar je kupil od producentov na debelo.

Oglejmo si takega orientalskega trgovca malo bližje. Imetnik je bazarja, krama, kateri tvori kakor del velikega bazarja organsko jednoto tega, ker se naziva trgovina na vshodu. In isto, kar vidiš v jednom takem bazarju, vidiš v vseh drugih, skratka: povsod. V prvem se prodaja sukno in druge vrste blaga, v drugem obleka, stara in nova, v tretjem obutev (obuv; das Geschuhe), v četrtem preproge, pa orožje, pipe, vonjave, galanterijsko blago. Bodisi vse skupaj, bodisi vsaka vrsta posebej. Ako se bližate h takemu bazarju n. pr. že v Carigradu, vas že drže naganjači (nahonči; der Helfershelfer) ter vas nagovarjajo v vseh mogočih jezikih. Signore! Monsieur! Eksellenca! Myllord! Caballero! Kyrie! kriči nebroj grl na vas. Ne odgovorite li, si s tem prav nič pomagali niste; morate jim odgovoriti da ničesar ne potrebujete. „Prosim, zvolite tedaj, samo dovoliti da vas provedem